

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 5 maj 2009

Mål nr

T 3032-07

KLAGANDE

BH

Ombud: Jur.kand. ML

MOTPART

PM

Ombud: Jur.kand. BL

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 19 juni 2007 i mål T 1235-06

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i huvudsaken förpliktar Högsta domstolen PM att till BH utge nittiofemtusen (95 000) kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från den 4 september 2005 tills betalning sker.

Med ändring av hovrättens dom även när det gäller rättegångskostnader befriar Högsta domstolen BH från skyldigheten att ersätta PM för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt förpliktar PM att ersätta BH för rättegångskostnader vid tingsrätten med sjuttontusenfemhundra (17 500) kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 20 oktober 2006 tills betalning sker, och i hovrätten med femtontusen (15 000) kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 19 juni 2007 tills betalning sker.

PM skall ersätta BH för rättegångskostnader i Högsta domstolen med tjugofemtusen (25 000) kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

BH har i första hand yrkat fullt bifall till sin i hovrätten förda talan. Hans talan här får anses innefatta ett yrkande om att han skall befrias från skyldigheten att ersätta PMs rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

I andra hand har BH yrkat att Högsta domstolen återförvisar målet till lägre rätt för prövning av en prejudiciell fråga, som inte tagits upp till prövning av tingsrätten och hovrätten.

PM har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i målet med den begränsningen att hovrättens bedömning av förekomsten av avtal mellan BH och PM står fast.

DOMSKÄL

Målet gäller huruvida BH kan göra gällande regressrätt gentemot PM på grund av att han den 4 december 1996 betalat Mico-Montage AB:s skatteskuld på 190 000 kr.

BH har bl.a. åberopat att han och PM i egenskap av styrelseledamöter var solidariskt betalningsskyldiga för bolagets skatteskuld enligt 13 kap. 2 § i den då gällande aktiebolagslagen (1975:1385). Enligt BH uppkom betalningsskyldigheten när han och PM underlät att efterfölja den bestämmelsens krav på att låta likvidera bolaget på grund av kapitalbrist.

Fråga är om tillämpning av 13 kap. 2 § aktiebolagslagen i dess lydelse enligt SFS 1991:1734 (i det följande benämnd aktiebolagslagen om inte annat anges). Paragrafen motsvaras i allt väsentligt av 25 kap. 13–20 §§ i den nu gällande aktiebolagslagen (2005:551).

Såväl den gamla som nya aktiebolagslagens bestämmelser om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist syftar till att sätta en gräns för hur långt

en förlustbringande verksamhet skall få fortsätta, innan den i bolagsborge-
närernas intresse måste avbrytas genom en likvidation. Om styrelsen inte
agerar efter bestämmelserna kan styrelseledamöterna bli medansvariga i
förhållande till borgenärerna för de förpliktelser som bolaget ådrar sig under
tid efter åsidosättandet. (Se t.ex. prop. 2000/01:150 s. 34 f. samt Lindskog,
Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kapitlet. Kapitalskydd och likvidation,
2 uppl.1995, s. 208 ff., Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, Kommentarer till
kap. 25:13-20 ABL, 2008, s. 15 ff. och Nerep, Aktiebolagsrättslig analys. Ett
tvärsnitt av nyckelfrågor, 2003, s. 470 ff.)

Enligt fjärde stycket i 13 kap. 2 § aktiebolagslagen svarade styrelseleda-
möterna i ett aktiebolag solidariskt för bolagets uppkommande förpliktelser,
om styrelsen underlät att fullgöra vad som ålåg den enligt första stycket i
samma bestämmelse. Där föreskrevs bl.a. att styrelsen, så snart det fanns
skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade
aktiekapitalet, skulle upprätta och låta revisorerna granska en särskild
balansräkning (kontrollbalansräkning) och, om denna visade att bolagets
eget kapital underskred den kritiska gränsen, snarast möjligt till bolags-
stämma hänskjuta fråga om bolaget skulle träda i likvidation. Om bolags-
stämman varken godkände en balansräkning som utvisade att det egna
kapitalet uppgick till det registrerade aktiekapitalet eller beslutade om
likvidation, ålåg det styrelsen att ansöka hos rätten om att bolaget skulle
försättas i likvidation.

Styrelseledamöternas medansvar anses vara ett s.k. presumtionsansvar. Har
den som gör gällande personligt betalningsansvar väl visat att det föreligger
objektiva förutsättningar för medansvar, ankommer det alltså på den som

anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte har varit försumlig. Vid bedömningen av om en styrelseledamot har varit försumlig finns det endast i undantagsfall utrymme för att ta hänsyn till sådana faktorer som den information som styrelseledamoten fått och hans eller hennes uppgifter i styrelsen. Det får nämligen i princip förutsättas att varje styrelseledamot har sådan kompetens att han eller hon kan bedöma om bolagets ekonomiska ställning har försämrats så mycket som anges i 13 kap. 2 § aktiebolagslagen. Varje styrelseledamot får vidare, oavsett arbetsfördelningen inom styrelsen, anses ansvarig för att styrelseuppdragets elementära uppgifter fullgörs. (Prop. 1987/88:10 s. 68 ff., jfr 8 kap. aktiebolagslagen angående styrelsens skyldigheter.)

Att ansvaret är solidariskt för styrelseledamöterna överensstämmer med huvudregeln i svensk rätt, nämligen att partspluralism på gäldenärsidan medför solidariskt ansvar. I regel följer regressrätt med sådant ansvar, jfr 2 § skuldebrevslagen (1936:81). Den inbördes fördelningen av ansvaret mellan medansvariga styrelseledamöter bör då ske efter huvudtalet, om inte särskilda omständigheter föranleder en annan bedömning (jfr Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag s. 198 f.).

En styrelseledamot måste anses oförhindrad att infria ett betalningskrav riktat mot bolaget, utan att frågan om medansvar först gjorts gällande från borgenärshåll. Den styrelseledamot som infriat förpliktelsen inträder i bolagsborgenärens ställe och kan göra gällande regressrätt mot övriga i styrelsen, förutsatt att styrelseledamöterna anses som medansvariga och inte kan visa någon omständighet som i det särskilda fallet medför att regressrätt inte föreligger. Det är således inte nödvändigt, såsom har påståtts i målet, att det måste vara en av bolagets borgenärer som gör gällande medansvar eller

att styrelseledamöterna i ett tidigare skede ålagts ett solidariskt ansvar, för att regressrätt skall föreligga.

I förevarande mål är det ostridigt att en kontrollbalansräkning som upprättades den 30 april 1994 visade att bolagets eget kapital då var helt förbrukat. Detta förhållande var något som bolagets revisor hade särskilt framhållit i sin revisionsberättelse för 1993/94, men även i en skrivelse till styrelsen daterad den 6 juni 1995. Anförda omständigheter föranledde emellertid varken BH eller PM att vidta någon av de åtgärder som anges i 13 kap. 2 § första stycket aktiebolagslagen.

PM har om sin egen och BHs roll i bolaget anført att det var den senare som var ansvarig för administration, bokföring och likviditetshantering. Han har dock inte ens påstått att han varit förhindrad att utföra sitt uppdrag som styrelseledamot och han har inte vidtagit någon som helst åtgärd med anledning av bolagets ekonomiska situation. PMs passivitet kan mot bakgrund av vad som anförts ovan om vad som ankommer på en styrelseledamot inte anses vara ursäktad. PM har således inte visat att han inte varit försumlig.

Fråga är då när i tiden BH och PM kan anses ha varit försumliga och därmed utlöst sitt solidariska medansvar. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1988 s. 620 uttalat att det solidariska betalningsansvaret får anses omfatta de av bolagets förbindelser som uppkommer efter det att en åtgärd skulle ha vidtagits. I doktrinen anses det att medansvarsperiodens början bör knytas till den tidpunkt när det handlande varigenom vederbörande hade undgått sitt medansvar sist skulle kunna ha utövats (Lindskog, Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kapitlet s. 227 och 237 ff., jfr Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag s. 85 och s. 146 ff.).

I målet är det ostridigt att bolagets styrelse inte har sammankallat någon bolagsstämma för behandling av likvidationsfrågan i samband med att kontrollbalansräkningen upprättades den 30 april 1994. Det sagda betyder att ansvarsperioden bör ha inträtt vid den tidpunkt då bolagsstämman senast skulle ha hållits. Då stod det klart att det förelegat en försummelse.

BH har gjort gällande att den solidariska betalningsskyldigheten måste ha inträtt vid i vart fall årsskiftet 1994/95. Med hänsyn till det nyss anförda torde dock ansvarsperioden ha inträtt tidigare. Trots detta skall den av BH anförda tidpunkten ligga till grund för den följande bedömningen.

Bestämmelserna om det aktiebolagsrättsliga medansvaret undantar inte någon typ av förpliktelser från detta ansvar. Även ett bolags skatteskulder omfattas alltså (se också Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag s. 168). BH har anfört att skatteskulden uppkom väsentligen efter bokslutsdagen den 31 augusti 1995. Den uppgiften har inte bestritts av PM. Det får därmed anses utrett att skatteskulden, som ostridigt var förfallen när den betalades, uppkommit under medansvarsperioden.

Det anförda innebär att BH och PM var solidariskt betalningsskyldiga för skatteskulden enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket aktiebolagslagen. BH kan således göra gällande regressrätt mot PM till följd av betalningen. Något skäl till varför parterna inte skall svara för den aktuella förpliktelsen efter huvudtalet har inte visats föreligga. Överklagandet skall därför bifallas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Dag Victor, Ann-Christine Lindeblad (referent), Per Virdesten och Anna Skarhed
Föredragande revisionssekreterare: Dag Edvardsson